

Miklós, az Opera építő-művésze és Liszt Ferenc. Ez a kávéház valóban az Operaház Pantheonja. 1893. táján Popper nevű tulajdonosa a kávéház fölötti I. emeleti lakóhelyiséget is hozzácsatolta, széles falépcsővel, a kávéházhoz; fenn az új »Liszt Ferenc Zeneművészkör«-nek adott hajlékot, melyet nemcsak az opera tagjai látogattak, hanem a külföldről jött hangversenyző művészek is. Kár, hogy a Zeneművészkör lassanként csak a kártyázókra maradt s néhány év múlva csendben feloszlott. A kávéház új tulajdonosa nem-sokára le is mondott az emeleti helyiségekről.

Operett. Eredetileg kis operát, operácskát jelent, de már régóta csak olyan víg szindarabot (akár bohózatot is), amelyben sok énekszám van, — természetesen »könnyű zene«, amely hamar népszerű lehet; a szöveg élces, jobbára erotikus. (A szót Castil-Blaze szerint Mozart alkotta.) Az első O. 1792. júl. 13-án »A kis Orpheus« címmel Párizsban került színre, Szövegét írta Rubier Dechamps, a zenéjét pedig Des-Chaves, a darabban előforduló ballet Baupré-Riché műve. Ez az állítólag első operett egyrészt a víg opera, másrészt pedig az énekes vaudeville stílusához alkalmazkodott. Az új műfaj mégis hamarosan nagy népszerűsége tett szert egész Franciaországban s noha az akkori viszonyok éppen nem kedveztek a színművészetnek, a vidéki színpadok is sorra előadták a gyorsan felburjánzott és gomba módjára termett új operetteket. Így tartott ez 1850-ig, amikor bekövetkezett a dekadencia, amely körülbelül egy évtizedig tartott. Ekkor Hervé volt az, aki újra becsületet szerzett az új műfajnak. Hervé (jóval később a »Lili« zeneszerzője) ugyanis annyira meg volt győződve a vidám zene kedélygyógyító hatásáról, hogy valóságos »musicoterapia«-t, zenei gyógy-módot teremtett, amennyiben betegeket gyűjtött maga köré s ezeknek vidám melódiákat játszott. Ennek azután az volt az eredménye, hogy Hervét hamarosan »bolond zenész«-nek kiáltották ki, ami azonban nem akadályozhatta meg darabjának sikerét. 1870-ben újabb krízis szakadt az operettre. Meilhac, Halévy és Offenbach virágjukban voltak s egyre-másra írták

darabjaikat; ám a két első Boum tábornok alakjában neveltségessé tette volt a francia hadvezetőséget, kigunyolva tehetetlenségét és ez a jóslatuk — keservesen bevált, a franciák a háborút elvesztették. Ez a húsbavágó és keservesen elsült politikai jóslóképesség teljesen meggátolja az operettet további fejlődésében. A közönség egyszerre tudni sem akart többé az operett-ről s 1871-ben végleg elfordult tőle. Csak hosszú évek múltán virradt fel újra az operett napja s ennek az azóta is tartó s szinte fenomenális fokozódott sikernek érdeme Lecocq, Planquette és Varney nevéhez fűződik, mert ők vetették meg alapját a mai operettnak s utódai mind az ő nyomukon haladva, küzdtek ki a végleges és teljes sikert az operettnak. Nálunk az 1850-es években kezdődik az O. térfoglalása. A Nemzeti Színházban az »Eljegyzés lámpafénynél« c. Offenbach-operett volt az első ilyen mű előadás. Ugyanezzel indul meg Kolozsvárott is az operett-kultusz, 1859-ben, Havi Mihály igazgatása alatt, Győrött 1863. febr. 3-án Hubay Gusztáv igazgatása alatt. A Nemzeti Színházban a későbbi operett-repertoár ez volt: »Férj az ajtó előtt«, »Elisondói leány«, »Varázshegedű«, »Fortunio dala«, stb. »A Dunán apók« c. operett a Budai Népszínházban 1863. jan. 17-én került színre elsőül, itt megszakítás nélkül 104-szer adták. Játzott benne: Harmath Emma (a későbbi Bényei Istvánné), később Blaha Lujza (akkor Kölesi néven), Simonyi, Együd, Szilágyi, Vincze János, Szép (később Náday), Kreesányi Sarolta, Horváth Adrienne, Csörsz Teréz (Pártényiné), Horváth Vince, Pártényi János, stb. Irányi Dániel 1882. febr. 8-án a képviselőházban a belügyminisztérium költségvetésénél kikelt az operettek ellen, abból az alkalomból, hogy a Népszínház ledér és sikamlós operetteket kultivált. A francia operettet egy időben a bécsi nagy mesterek szorították háttérbe: Suppé Ferenc (Szép Galathea, Boccaccio, Fatinitza, Donna Juanita, Gascogne-i nemes, Afrika-utazó), Genée Richard (Nanon, Kapitány kisaszony), Strauss János (Imago, Furcsa háború, A királyné csipkekendője, Cigánybáró, Májusi bor), Millöcker Károly (A belleville-i szűz, Gasparone, A koldusdiák, Szegegyonathán), — majd az an-